

Vergaderjaar 2013–2014

33 997

Vliegcramp MH17

Nr. 7

BRIEF VAN DE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN, VAN DEFENSIE EN VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 augustus 2014

Hierbij bieden wij u, mede namens de Minister-President en in overeenstemming met de toezegging om uw Kamer regelmatig te informeren over de nasleep van de ramp met Malaysia Airlines vlucht MH17, nadere informatie aan over de stand van zaken.

De eerste prioriteit van het kabinet is steeds geweest het terugbrengen van de slachtoffers en hun bezittingen. Daar zijn nog altijd alle acties met voorrang op gericht. Het tweede spoor van het kabinet is het onderzoek door de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, in internationale samenwerking, naar de feitelijke toedracht van de ramp. Als derde prioriteit is parallel het internationale strafrechtelijke onderzoek gestart, waarin het Nederlandse Openbaar Ministerie het voortouw neemt. De inhoud van de brief volgt deze prioritering.

Consulaire aspecten en nabestaandenzorg

Het noodnummer van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (070-3487770) blijft voorlopig beschikbaar. Er komen nog steeds vragen binnen die door het ministerie worden beantwoord. Het aantal Nederlandse slachtoffers is sinds het Algemeen Overleg van 29 juli opgelopen tot 196 nadat van een aantal personen die op een buitenlands paspoort reisden, werd geconstateerd dat zij ook de Nederlandse nationaliteit hadden.

Onder andere familierechercheurs bieden niet aflatende zorg aan de nabestaanden. Zij houden hen zo goed mogelijk op de hoogte en zijn de intermediair tussen het LTFO en de nabestaanden gedurende het gehele identificatieproces.

Veel landen hebben bij de ramp burgers verloren. Voor de ambassades van die landen vindt momenteel wekelijks een bijeenkomst plaats om ze te informeren over de laatste stand van zaken met betrekking tot de

identificatie en repatriëring naar het land van herkomst. De ambassades en de bij het identificatieteam bekende nabestaanden worden nauw bij het identificatieproces betrokken en met hen zijn eensluidende afspraken gemaakt over het proces van identificatie tot en met repatriëring. Ambassades krijgen daarin ondersteuning vanuit verantwoordelijke instanties in Nederland.

De Nederlandse overheid identificeert de slachtoffers, maar verleent geen nabestaandenzorg namens andere overheden. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de consulaire afdelingen van betrokken landen en mogelijk de liaisons naar de nabestaanden die zij hiervoor hebben ingezet. Wel is de toezegging gedaan dat de verantwoordelijke onderzoeker, de betrokken ambassade en de familierechercheur nauw samenwerken. Een goede afstemming is speciaal van belang als het slachtoffer meerdere nationaliteiten had. De wensen en behoeften van de nabestaanden, buitenlands en Nederlands, staan bij de zorgverlening voorop en zij blijven bijstand ontvangen van familierechercheurs en Slachtofferhulp. Met de nabestaanden zal worden overlegd over de mogelijkheid om een nationale herdenkingsbijeenkomst te houden.

Identificatieproces in Nederland

Het identificatieproces verloopt tot op heden goed. Het tweede slachtoffer van de ramp met vlucht MH17 is geïdentificeerd. Het gaat om een persoon met de Nederlandse nationaliteit. De nabestaanden en de burgemeester van de woonplaats van de overledene zijn hierover geïnformeerd.

Op donderdag 31 juli 2014 zijn persoonlijke bezittingen en DNA materiaal uit het mortuarium in Donetsk overgedragen aan vertegenwoordigers van de repatrieringsmissie. Het materiaal zal zo spoedig mogelijk via Kharkiv naar Nederland worden overgebracht.

Door de politie worden 207 mensen ingezet voor het identificatieproces. De volgende landen zijn de politie op dit moment behulpzaam bij het post mortem onderzoek te Hilversum: Australië, Nieuw-Zeeland, Verenigd-Koninkrijk, Duitsland, België, Maleisië, Brazilië (waarnemer), Zuid Afrika en Verenigde Staten. Zij leveren op dit moment 96 mensen voor het identificatieproces. Vanaf 28 juli is de kazerne in Hilversum als Plaats Delict aangewezen. Dit beschermt het identificatie proces tegen contaminatie risico's en zorgt ervoor dat de continuïteit van het proces geborgd blijft. Over het aantal geïdentificeerde slachtoffers wordt niet eerder gecommuniceerd dan dat de nabestaanden en de burgemeester van betreffende woonplaats zijn geïnformeerd. Het Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie communiceert wekelijks over het aantal identificaties.

Repatrieringsmissie: veiligheidsbeeld

De situatie in Oost-Oekraïne is fluïde en onoverzichtelijk. De Oekraïense veiligheidsdiensten en militairen voeren in Oost-Oekraïne, en ook in de directe omgeving van de rampplek, een militaire operatie uit. Voortgang of intensivering van deze operatie kan een geheel eigen dynamiek creëren met escalatie van de veiligheidssituatie als gevolg. Deze dynamiek ontstaat vooral doordat enerzijds de controle vanuit de Pro-Russische separatisten over de verschillende gewapende groeperingen twijfelachtig is en anderzijds de Oekraïense strijdkrachten het momentum van de militaire operatie willen behouden. Ondanks het staakt-het-vuren is hierdoor sprake van gevechtshandelingen in de directe omgeving van de rampplek. Mede als gevolg van bovenstaande is er sprake van een significante dreiging tegen de uitvoering van de missie en personeel in het gebied. De veiligheidssituatie wordt interdepartementaal nauw

gemonitord waarbij Defensie een leidende en coördinerende rol heeft. De commandant ter plaatse beoordeelt onafgebroken de veiligheid in het gebied. Hij maakt daarbij onder andere gebruik van informatie van de OVSE Special Monitoring Mission in Oost-Oekraïne.

Repatrieringsmissie: actuele situatie

Samen met de OVSE-vertegenwoordigers is een aantal malen geprobeerd de rampplek te bezoeken. Op donderdag 31 juli is wederom een verkenning vanuit Donetsk uitgevoerd. Het verkenningsteam bestaande uit OVSE-vertegenwoordigers, Australische en Nederlandse missieleden heeft toen de rampplek bereikt. Gedurende een uur is het verkenningsteam op de rampplek aanwezig geweest. Op 1 augustus is opnieuw de rampplek bereikt. Het betrof nu een groter team van ongeveer 60 Australiërs en Nederlanders, samen met OVSE-vertegenwoordigers. In dit team zijn ook forensische experts aanwezig die de rampplek onderzoeken.

Op 1 augustus is gestart met het gedeeltelijk herpositioneren van teamleden en materiaal van de missie in Oekraïne. De hoofdbasis, de zogenaamde Main Operating Base (MOB), blijft in Kharkiv. De MOB fungeert als draaischijf van materiaal en personeel van en naar Nederland. Kharkiv ligt op circa 290 kilometer van de rampplek. Om de reistijd van Kharkiv naar de rampplek te verkorten wordt momenteel een vooruitgeschoven basis, een zogenaamde Forward Operating Base (FOB), ingericht in de plaats Soledar. Er blijft een liaison-cel bij de OVSE in Donetsk. De FOB ligt circa 90 kilometer van de rampplek. Vanuit deze FOB zullen de zoekploegen van en naar de rampplek verplaatsen. In de FOB heeft zich ook de operationele commandant met zijn personeel vanuit Donetsk gevoegd. Indien stoffelijke overschotten en persoonlijke spullen op de rampplek worden geborgen dan zullen die met gekoeld transport vervoerd worden van de rampplek via de FOB naar de MOB. Vanuit Kharkiv volgt dan luchttransport naar Eindhoven en vervolgens naar Hilversum.

Repatrieringsmissie: personele samenstelling

Momenteel heeft Nederland 82 politiemensen ingebracht, waaronder forensische experts en hondengeleiders met honden. Zij richten zich met name op het forensisch onderzoek. De KMar heeft momenteel 98 personen in het missiegebied. Dit personeel richt zich op het zoeken en bergen op de rampplek en draagt zondig zorg voor beveiliging en bewaking. Aanvullend heeft Defensie nog 92 personen ingebracht die de repatrieringsmissie ondersteunen. Hun taak richt zich vooral op de medische en logistieke aspecten van deze missie. In het missiegebied zijn momenteel 139 Australische politiemensen aanwezig. De capaciteit kan naar behoefte en indien de veiligheidssituatie het toelaat stap voor stap worden versterkt. Australië kan het aantal eveneens verder verhogen.

Repatrieringsmissie: medische voorzieningen

Een zogeheten Role 1 medische voorziening is in het missiegebied om de missie medisch te ondersteunen. De Role 1 bestaat uit een arts, verpleegkundig en ondersteunend personeel en beschikt over twee ambulances. Hiermee kan eerstelijns zorg worden verstrekt en kunnen patiënten worden gestabiliseerd en vervoerd naar een ziekenhuis. Met het verplaatsen van de FOB van Donetsk naar Soledar heeft de Role 1 zich ook verplaatst. Primair wordt teruggevallen op lokale ziekenhuizen. Omdat nog niet is zeker gesteld dat dit te allen tijde kan, wordt ook een Role 2 veldhospitaal van Defensie naar Kharkiv overgebracht. Een Nederlands en een Australisch chirurgisch team zijn daarmee in staat, indien nodig,

chirurgische handelingen te verrichten. Dankzij twee ingedeelde intensive care ambulances kunnen ook patiënten die IC-zorg nodig hebben, worden vervoerd. Via Kharkiv, waar een Casualty Staging Unit wordt geplaatst kunnen eventuele gewonden naar Nederland worden gevlogen. Hiervoor zijn Australische en Nederlandse AEROMEDEVAC-teams beschikbaar. Met het Verbond van Verzekeraars en een grote Nederlandse verzekeringsmaatschappij zijn inmiddels afspraken gemaakt over aanvullende verzekeringen voor de ingezette Nederlandse functionarissen.

Repatrieringsmissie: handvuurwapens

Het Nederlandse en het Australische personeel ter plaatse draagt op dit moment geen handvuurwapens. Mocht deze situatie veranderen en op enig moment alsnog voor bewapening worden gekozen, dan zal uw Kamer daarover worden geïnformeerd, zoals toegezegd tijdens het Algemeen Overleg van 29 juli 2014.

Repatrieringsmissie: media

In het Algemeen Overleg met uw Kamer is nadere informatie toegezegd over de wijze waarop de missie de pers faciliteert in het gebied. Het kabinet hecht eraan dat media ook direct verslag kunnen doen van de situatie in het rampgebied. Een door journalisten gevormd actueel en onafhankelijk beeld is van grote waarde, niet in de laatste plaats voor het uitvoeren van de missie.

De afspraken met de Oekraïense overheid en andere internationale organisaties die het werk van de missie in het gebied mogelijk moeten maken, gelden ook voor media die zich bij verplaatsingen van de missie aansluiten. Veiligheidsgaranties zijn echter niet te geven en vertegenwoordigers van de media blijven te allen tijde verantwoordelijk voor hun eigen veiligheid.

Repatrieringsmissie: duur

Naarmate het einde van de voorgenomen termijn van drie weken nadert, en afhankelijk van de ontwikkelingen, zal de noodzaak worden bezien van eventuele vervolgstappen.

Onderzoek naar toedracht (technisch onderzoek)

Het internationale onderzoeksteam, dat onder leiding staat van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OvV), is op diverse plaatsen bezig met zijn onderzoek naar de toedracht van de ramp. Op 18 juli 2014 is de OvV door de Oekraïense onderzoeksraad NBAAI formeel op de hoogte gebracht van de vlieg-ramp, waarbij het verzoek werd gedaan om deel te nemen aan het internationaal onderzoek. Op basis van een bijlage bij het Verdrag inzake de Internationale Burgerluchtvaart (Verdrag van Chicago) is het land waar het vliegtuig is neergestort verantwoordelijk voor het onderzoek naar de toedracht. Het kan echter het gehele onderzoek of delen ervan delegeren aan een ander land. Nu Oekraïne de verantwoordelijkheid voor het onderzoek aan Nederland heeft overgedragen, heeft de OvV het onderzoek overgenomen. Naast onderzoek naar de toedracht doet de OvV twee aanvullende onderzoeken ten aanzien van de vliegroute en passagierslijst. De OvV zal zo snel als mogelijk het onderzoek afronden. Als meer bekend is over tussentijdse rapportages zullen wij uw Kamer daarover berichten. Zoals u al op 29 juli 2014 is gemeld in onze beantwoording op het VKC-verzoek over de tijdplanning voor het onderzoek door de Onderzoeksraad voor Veiligheid (Kamerstuk 33 997, nr. 6), is de

OvV als onafhankelijke organisatie, binnen de randvoorwaarden van de internationale regelgeving, zelf verantwoordelijk voor de planning.

Strafrechtelijk onderzoek

Het onderzoek naar de toedracht van de vliegramp met vlucht MH17 is zeer complex. Dat geldt ook voor het strafrechtelijk onderzoek, mede vanwege de omvang van de plaatsen delict in Oekraïne en de gewapende strijd die daar gaande is. Daarnaast is grootschalig forensisch onderzoek op verschillende plaatsen noodzakelijk. Meerdere landen zijn een onderzoek gestart, wat nauwe internationale afstemming vergt. Het strafrechtelijk onderzoek zal door de complexiteit, omvang en internationale dimensie geruime tijd in beslag gaan nemen.

Door samen te werken kan worden voorkomen dat belangrijke informatie buiten het onderzoek blijft. In dat kader vond op maandag 28 juli 2014, op initiatief van Nederland, bij Eurojust een coördinerende bijeenkomst plaats met de twaalf landen die door de vliegramp met vlucht MH17 zijn getroffen. Bij de bespreking waren ook Europol en Interpol aanwezig. Alle betrokken landen toonden zich bereid tot optimale samenwerking in de opsporing en bewijsgraving. Nederland neemt hierin de leiding. Een aantal landen dat reeds een strafrechtelijk onderzoek had gestart is voornemens samen te gaan werken in een Joint Investigation Team (JIT).

Verder is binnen het strafrechtelijk onderzoek een zogenaamde upload-server op internet beschikbaar gesteld, waar beeldmateriaal op gezet kan worden dat van belang kan zijn voor het onderzoek. Van deze mogelijkheid wordt veel gebruik gemaakt. Het geüploade beeldmateriaal wordt bekeken en betrokken bij de inmiddels verzamelde informatie binnen het strafrechtelijk onderzoek.

Gedegen strafrechtelijk onderzoek zal moeten leiden tot het identificeren van de daders en het verkrijgen van voldoende bewijs voor hun vervolging en berechting.

Welke strafbare feiten dan ten laste zullen worden gelegd valt in dit stadium nog niet te zeggen, maar het Wetboek van Strafrecht en de Wet Internationale Misdrijven bieden hiertoe voldoende mogelijkheden. Het gaat nu evenwel in de eerste plaats om het achterhalen van de feitelijke toedracht, en pas daarna om de juridische waardering ervan. De vraag wie uiteindelijk de berechting ter hand zal nemen, valt op dit moment nog niet te beantwoorden. Dat zal moeten blijken na een zorgvuldige vaststelling en afweging van feiten, belangen, en mogelijkheden. Ik wil daarbij op voorhand geen enkele mogelijkheid, die in het belang van het vinden van gerechtigheid voor nabestaanden en slachtoffers is, uitsluiten.

Internationale contacten en inspanningen

Ook na de Kamerbrief van 23 juli jl. is door de Minister-President en de Minister van Buitenlandse Zaken veelvuldig contact geweest met internationale partners (Kamerstuk 33 997, nr. 1). De Minister-President ontving op 31 juli zijn Maleisische ambtgenoot en sprak met hem over de nasleep van de ramp. Zij spraken ook over het gezamenlijke belang om de slachtoffers zo snel mogelijk terug te brengen en de situatie in Oekraïne. Premier Razak legde bloemen bij de Korporaal van Oudheusdenkazerne. Hij liet zich vervolgens informeren over de werkwijze en vorderingen van de identificatie en sprak met de 24 Maleisische experts die deel uitmaken van het identificatieteam.

Minister Timmermans werkt nauw samen met zijn Australische collega en sprak onder andere collega-Ministers van Buitenlandse Zaken, de

voorzitter van de OVSE en de Hoge Vertegenwoordiger van de EU. Op zondag 27 en maandag 28 juli bezocht de Minister van Buitenlandse Zaken Kiev. Hij sprak daar met president Porosjenko en ondertekende met waarnemend premier Groysman een verdrag dat een formele basis biedt voor de aanwezigheid van bewapend personeel van staten met onderdanen aan boord van vlucht MH17 op Oekraïens grondgebied. Op basis van het verdrag zou het personeel kunnen worden uitgerust met persoonlijke bewapening. De tekst van het verdrag tussen Nederland en Oekraïne, alsmede een toelichting op het verdrag, zijn op 29 juli jl. aan uw Kamer aangeboden (Kamerstuk 33 997, nr. 4). Het verdrag werd op donderdag 31 juli door het Oekraïense parlement met unanimititeit goedgekeurd.

Nederland blijft ook de komende periode veelvuldig en op hoog niveau contact houden met de relevante internationale spelers.

De woordvoerder van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties gaf op 30 juli een verklaring uit waarin de SG zijn afkeuring uitsprak over het feit dat de forensische experts en internationale onderzoekers belemmeringen ondervinden bij het toegang krijgen tot de rampplek. De SG riep alle partijen uit om tot een onmiddellijk staakt-het-vuren te komen zodat volledige toegang mogelijk wordt. Vandaag wordt de VN-Veiligheidsraad schriftelijk geïnformeerd over Nederlandse en internationale inspanningen in het kader van de implementatie van VN-Veiligheidsraadsresolutie 2166 van 21 juli 2014. Daarin worden tevens de het verdrag en het MoU tussen Nederland en Oekraïne toegelicht.

De leiders van de G-7 gaven op 30 juli een verklaring uit waarin een onmiddellijk, omvattend, onbelemmerd en transparant internationaal onderzoek naar de ramp wordt geëist. Ook de G-7 riepen op tot een staakt-het-vuren zoals geëist in VN-Veiligheidsraadsresolutie 2166, opdat de onderzoekers hun werkzaamheden kunnen aanvangen.

EU sanctiepakketten

Op 28 juli jl. werden aanvullende handels- en investeringsrestricties t.a.v. de Krim en Sevastopol overeengekomen. Ook werd de lijst met personen en entiteiten uitgebreid tegen wie beperkende maatregelen van kracht zijn. Beide besluiten zijn op 31 juli in werking getreden. Op 29 juli nam de EU sectorale maatregelen tegen Rusland aan. Deze treden op 1 augustus in werking. Het kabinet zal uw Kamer op korte termijn nader berichten over de inhoud van dit sanctiepakket en de appreciatie van het kabinet.

De voortgaande bergingswerkzaamheden, identificatie van de slachtoffers, zorg voor nabestaanden en onderzoeken naar oorzaken en schuldigen zijn de hoogste prioriteit voor het kabinet, nu en in de toekomst.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
F.C.G.M. Timmermans

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert

De Minister van Veiligheid en Justitie,
I.W. Opstelten